

O'zbekiston Respublikasi
Korrupsiyaga qarshi
kurashish agentligi

"TASDIQLAYMAN"
Huquqni muhofaza qilish
akademiyasi boshlig'ining
birinchi o'rinbosari

Y. V. Kolenko

2024-yil ___ oktyabr

"TASDIQLAYMAN"
Korrupsiyaga qarshi
kurashish agentligi
direktori o'rinbosari

U. A. Tuxtasheva

2024-yil ___ oktyabr

"TASDIQLAYMAN"
Oliy ta'lim, fan va
innovatsiyalar
vaziri o'rinbosari

S. M. Buzrukxonov

2024-yil ___ oktyabr

"Korrupsiyaga qarshi kurashish" maxsus o'quv kursi dasturi

(“Korrupsiyaga qarshi kurashish virtual akademiyasi” elektron platformasida ta’lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari, o’quvchilari va talabalari uchun mo’ljallangan)

Toshkent - 2024

Maxsus o'quv kursi dasturini tuzuvchilar:

- Tursunbekov Xudayberdi** - Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Korrupsiyaga qarshi kurashish ilmiy ta'lim markazi boshlig'i
- Rasulova Gulbahor Abidjanovna** - Huquqni muhofaza qilish akademiyasi tayanch doktoranti

Taqrizchilar:

- B.Ismailov** - O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Qonunchilik va huquqiy siyosat instituti Xalqaro munosabatlar sohasidagi qonunchilik sho'basi rahbari, yuridik fanlar doktori, professor
- Sh.Saidov** - Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti "Huquqiy fanlar" kafedrasini mudiri v.v.b. yu.f.f.d. (PhD)

KIRISH

So'nggi yillarda mamlakatimizda korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashishning huquqiy va institutsional asoslari takomillashtirilib, jamiyatda korrupsiya illatiga nisbatan murosasiz muhitni shakllantirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi.

Jumladan, davlat organlari va tashkilotlarida korrupsiyaga qarshi kurashishning zamonaviy mexanizmlari keng joriy etilib, ularning faoliyatida ochiqlikni ta'minlash va jamoatchilik oldida hisobdorlikni oshirish bo'yicha tizimli choralar ko'rildi.

Shu bilan birga, aholi va davlat xizmatchilarida korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish, ularga "halollik vaksinasi"ni singdirish hamda korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi bilim va ko'nikmalarini oshirish tizimini zamon talablaridan kelib chiqqan holda yangi bosqichga olib chiqish zarurati yuzaga kelmoqda.

Mazkur Maxsus o'quv kursining o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 21-iyundagi "Aholi va davlat xizmatchilarining korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi bilimlarini uzluksiz oshirish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-228-sonli qaroriga muvofiq yoshlarning korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi bilimlarini uzluksiz oshirib borish, korrupsiyaga qarshi huquqiy madaniyatini yuksaltirish, korrupsiyaga nisbatan huquqiy immunitetni shakllantirish, ularning ongiga halollik qadriyatlarini singdirish maqsadida ishlab chiqildi.

Shu kabi, mazkur dastur BMT Giyohvandlik va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasining Korrupsiyaga qarshi ta'lim va yoshlarning imkoniyatlarini kengaytirish global resursi (GRACE) dasturi bilan yoshlarni keng tanishtirish orqali korrupsiyaga qarshi kurashish tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan.

"Korrupsiyaga qarshi kurashish" Maxsus o'quv kursi o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi, Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi va Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, "Korrupsiyaga qarshi kurashish virtual akademiyasi" elektron platformasi orqali ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari, o'quvchilari va talabalarini ixtiyoriy ravishda o'qitish uchun mo'ljallangan.

Maxsus o'quv kursi o'quv dasturi Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi Muvofiqlashtiruvchi soha Kengashining 2024-yil 7-avgustdagi 1-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan "Falsafa" fanining o'quv dasturidagi Global jarayonlar dialektikasi modulining **"Korrupsiyaning mohiyati, oqibatlari va unga qarshi kurash mexanizmlari"** nomli mavzusiga muvofiqlashtirilgan bo'lib, talabalarning mustaqil ta'lim olishi uchun foydalanilishiga keng imkoniyat yaratib beradi.

Maxsus o'quv kursi o'quv dasturidan ta'lim tashkilotlarining barcha nomutaxassis yo'nalishlari, shuningdek korrupsiyaga qarshi kurashish mavzusi

maxsus o'qitiladigan ta'lim muassasalari talabalari tomonidan mavzularni mustaqil o'zlashtirishga qaratilgan.

Bundan tashqari, ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari "Korrupsiyaning mohiyati, oqibatlar va unga qarshi kurash mexanizmlari" mavzusi bo'yicha o'quv mashg'ulotlarini tashkil etish, korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha yoshlar uchun mo'ljallangan tadbirlarni tashkil etishda foydalanilish tavsiya etiladi.

O'quv kursining maqsad va vazifasi

O'quv kursining maqsadi va vazifasi mamlakatimizda korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida qonun ustuvorligini ta'minlash, qonuniylikni mustahkamlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini, jamiyat va davlat manfaatlarini, inson va uning sha'nini faqat qonunga rioya etgan holda huquqiy himoyasini ta'minlash, korrupsiyaga qarshi kurashish virtual akademiyasining elektron platformasida oliy ta'lim muassasalari, professional ta'lim va akademik litseylar talabalarini ixtiyoriy o'qitish orqali manfaatlar to'qnashuvini bartaraf qilish va korrupsiyaga qarshi kurashishning boshqa yo'nalishlari bo'yicha bilim va ko'nikmalarini mustahkamlashga qaratilgan.

Kurs yakunida tinglovchilarning bilim, ko'nikma va malakalariga hamda kompetensiyalariga qo'yiladigan talablar

O'quv kursini o'zlashtirish orqali o'quvchilar va talabalar (keyingi o'rinlarda — talabalar) tinglovchilar quyidagi yangi bilim, ko'nikma, malaka hamda kompetensiyalarga ega bo'lishlari talab etiladi:

Tinglovchi:

– korrupsiyaga qarshi kurash borasida O'zbekiston Respublikasi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari hamda "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonun talablarini;

– korrupsiya tushunchasi, mohiyati, uning kelib chiqish sabablari, korrupsiyaga qarshi kurashishning xalqaro huquqiy asoslari, korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni sodir etganlik uchun javobgarlik asoslarini;

– korrupsiyaviy huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirishni;

– kasb odobnomasi talablari va unga og'ishmay rioya qilishni;

– davlat xizmatchilarining kasb etikasiga oid asosiy tushunchalar – deontologiya, manfaatlar to'qnashuvi, davlat xizmatchilarining burch va majburiyatlari, davlat xizmatchilariga nisbatan o'rnatilgan ta'qiq va cheklovlar, kasbiy faoliyatidagi asosiy prinsiplarni;

– davlat xizmatida manfaatlar to'qnashuvining ko'rinishi bo'lmish – qarindoshlik, quda-andachilik, urug'-aymoqchilik, oshna-og'aynigarchilik (nepotizm), hamshaharlik yoki shaxsiy sadoqat belgilari bo'yicha tanlash va joy-joyiga qo'yish (favoritizm), tanish bilishchilik, guruhbozlik (kronizm), mahalliychilik (traybalizm), raxnamochilik (proteksionizm), shaxsiy

manfaatdorlik asosida himoyalash (patronaj), idoraviy manfaatdorlik (lobbizm), normasmiy xayrihohlik munosabatlari (kliyentelizm), nazorat ostidagi tashkilotlarga ishga o'tish, yoki ommaviy sektordan xususiy sektorga o'tish (pantuflyaj) kabi salbiy holatlarni oldini olishni;

– aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish, davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarida korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlarni amalga oshirish ko'nikmalarini;

– davlat xizmatchisiga nomunosib harakatlar, davlat xizmatchisi nomiga dog' tushiruvchi nojo'ya xatti-harakatlar, intizomga xilof nojo'ya harakat, umumiy intizomiy javobgarlik va maxsus intizomiy javobgarlik, xizmat yoki ijro intizomi buzilishi, intizomiy jazo choralari to'g'risidagi ma'lumotlarni **bilishi** kerak.

Tinglovchi:

– kasbiy faoliyatni halol va vijdonan bajarish;
– xizmat burchiga sodiq bo'lish;
– xizmat vazifalarini mas'uliyat, tashabbuskorlik va xolislik bilan bajarish;
– har qanday qonun buzilishlariga, ayniqsa, korrupsiya holatlariga murosasizlik hissiyotini shakllantirish;

– davlat organlarida qonun hujjatlarida belgilangan xizmat bilan bog'liq taqiq va cheklashlarga amal qilish;

– umume'tirof etilgan kasbiy odob-axloq normalariga rioya qilish **malaka va ko'nikmalariga** ega bo'lishi lozim.

Tinglovchi:

– oliy ta'lim muassasalarida korrupsiyaviy jinoyatlar sodir etilishini oldini olish, xavf-xatarlarni aniqlash, ularni bartaraf etish, tegishli choralar qo'llanishini ta'minlab bilish;

– davlat xizmatida nomunosib harakatlar sodir etilishiga yo'l qo'ymaslik usul va vositalardan foydalana bilish;

– oliy ta'lim muassasasi rahbar va pedagog kadrlar hamda xodimlar tomonidan kasbiy odob-axloq qoidalariga rioya etish tizimini takomillashtirib borish;

– bo'ysinuvidagi oliy ta'lim muassasalari xodimlarida kasbiy burch va majburiyatlarini shakllantira bilish;

– oliy ta'lim muassasalarida korrupsiyaga qarshi kurashish borasida davlat idoralari hamda fuqarolik jamiyati institutlari, fuqarolar bilan samarali muloqot o'rnata bilish;

– xizmat o'tash davrida manfaatlar to'qnashuvini va korrupsiyaning turli ko'rinishlarini bartaraf qilish usul va vositalarini qo'llay bilish;

– oliy ta'lim muassasalari xodimlarida yuksak axloqiy madaniyat hamda mas'uliyat hissini shakllantira olish;

– jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantira ola bilish **kompetensiyalariga** ega bo'lishi lozim.

Maxsus o'quv kursining soatlar taqsimoti

№	Mavzular	Auditoriya o'quv yuklamasi		
		Jami	Nazariy	Mustaqil ta'lim
1.	Korrupsiya tushunchasining mohiyati, tarixiy ildizlari va jamiyatda namoyon bo'lishiga oid qarashlar tasnifi	4	2	2
2.	Siyosiy, g'oyaviy va iqtisodiy korrupsiya – xavfsizlikka tahdid, xalqaro korrupsiya iqtisodiy-siyosiy manfaatlar to'qnashuvi oqibati sifatida	2	2	
3.	Kadrlar korrupsiyasi va uni bartaraf etish mexanizmlari, korrupsion jinoyatlarning oldini olish shakllari va asosiy yo'nalishlari	4	2	2
4.	O'zbekistonda korrupsiyaning turlari: favoritizm, nepotizm, kronizm va mahalliychilikni bartaraf etishda jamoatchilik nazorati, shaxsiy mas'uliyatning o'rni va korrupsiyaning bartaraf etishda xalqaro hamkorlik	4	2	2
5.	O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashda OAVning o'rni va axloqiy ahamiyati	2	2	
Jami		16	10	6

NAZARIY VA AMALIY MASHG'ULOTLAR MAZMUNI

1-mavzu. Korrupsiya tushunchasining mohiyati, tarixiy ildizlari va jamiyatda namoyon bo'lishiga oid qarashlar tasnifi

Korrupsiya tushunchasi: umumiy ta'rif, turli xalqaro tashkilotlarning ta'riflari (masalan, Birlashgan Millatlar tashkiloti, Jahon banki, Transparency International), milliy qonunchilik, korrupsiya turlari (poraxo'rlik, lavozimni suiiste'mol qilish, o'zlashtirish, moliyaviy firibgarlik, davlat xaridlaridagi korrupsiya va boshqalar.).

Korrupsiya turlari: xususiy va davlat sektoridagi korrupsiya, davlat xizmatlaridagi korrupsiya.

Korrupsiya sabablari: iqtisodiy sabablar, ijtimoiy sabablar, siyosiy sabablar, madaniy sabablar (korrupsiyaga hissa qo'shadigan an'analar va urf-odatlar).

Korrupsiyaning oqibatlari: iqtisodiy oqibatlar, ijtimoiy oqibatlar, siyosiy oqibatlar, ekologik oqibatlar, korrupsiya va rivojlanish. Korrupsiyani o'lchash.

Tavsiya etilgan materiallar:

1. BMTning korrupsiyaga qarshi konvensiyasi.

https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml

2. O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi 03.01.2017-y. O'RQ-419-sonli qonuni.

3. Olimlar va mutaxassislar uchun bilimlarni boshqarish vositalari. Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha modullar seriyasi. 1-modul. Korrupsiya nima va nega u bizni bezovta qilishi kerak? BMTning Narkotiklar va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi.

<https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents/academics/Anti-Corruption Module 1 What Is Corruption and Why Should We Care RU.pdf>

4. Darslik. Korrupsiyaga qarshi kurashish. Huquqni muhofaza qilish akademiyasi. 2024 (https://proacademy.uz/uz-cyr#main_section).

5. Korrupsiya alifbosi. Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi. <https://anticorruption.uz/uz>

Mustaqil ravishda o'rganish uchun materiallar:

1. Korrupsiyaga qarshi ma'rifat va yoshlarning korrupsiyaga qarshi faolligini oshirish masalalari bo'yicha GRACE global resursi

<https://grace.unodc.org/grace/ru/academia/module-series-on-anti-sorrupcion.html>

2. Yevropa Kengashining "Korrupsiyaning oldini olishga kirish" onlayn kursi

<https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=5574>

3. U4 Korrupsiyaga qarshi kurashish resurs markazining "Korrupsiya asoslari" bazaviy onlayn kursi

<https://www.u4.no/courses/essentials-of-anti-corruption-i-the-basics>

2 — mavzu: Siyosiy, g'oyaviy va iqtisodiy korrupsiya - xavfsizlikka tahdid, xalqaro korrupsiya iqtisodiy-siyosiy manfaatlar to'qnashuvi oqibati sifatida.

Korrupsiyaning ta'rifi va turlari. Siyosiy, g'oyaviy va iqtisodiy korrupsiyaning aniq ko'rinishlari. Siyosiy korrupsiya: davlat boshqaruvi va legitimlikka tahdid. G'oyaviy korrupsiya: ideologiya va mo'tadillikka ta'siri. Iqtisodiy korrupsiya: iqtisodiy rivojlanishga to'sqinlik va investitsiyalarga ta'siri (BRM 16). Korrupsiyaning ijtimoiy oqibatlari: fuqarolarning siyosiy va ijtimoiy ishonchining kamayishi. Ijtimoiy adolatsizlik va noqulayliklar. Korrupsiyani kamaytirish choralari: siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy mexanizmlarning rivojlanishi;

manfaatlar to'qnashuvini aniqlash, turli sohalarda manfaatlar to'qnashuvining kelib chiqish sabablari, manfaatlar to'qnashuvining turlari, bevosita va bilvosita manfaatlar to'qnashuvi, manfaatlar to'qnashuvining oqibatlari, manfaatlar to'qnashuvining real holatlari va ularning oqibatlariga

misollar. Shuningdek, manfaatlar to'qnashuvi bilan bog'liq xalqaro va milliy standartlarni ko'rib chiqish. Manfaatlar to'qnashuvining oldini olish va hal qilish strategiyalari, nizolarni aniqlash va tahlil qilish usullari, manfaatlar to'qnashuvini boshqarishda shaffoflik va hisobdorlikning roli.

Tavsiya etilgan materiallar:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. 2023-yil.
2. BMTning korrupsiyaga qarshi konvensiyasi. https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml.
3. O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi 03.01.2017-y. O'RQ-419-sonli Qonuni. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/ru/docs/3088008>.
4. O'zbekiston Respublikasining "Manfaatlar to'qnashuvi to'g'risida"gi 05.06.2024-y. O'RQ-931-sonli Qonuni. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/docs/6952742>.
5. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/ru/docs/111453>.
6. Olimlar va mutaxassislar uchun bilimlarni boshqarish vositalari. Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha modullar seriyasi 3-modul. Korrupsiya va qiyosiy siyosat. BMTning Narkotiklar va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi. <https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents/academics/Anti-Corruption Module 3 Corruption and Comparative Politics RU.pdf>
6. Darslik. Korrupsiyaga qarshi kurashish. Huquqni muhofaza qilish akademiyasi. 2024 (https://proacademy.uz/uz-cyr#main_section).
7. Korrupsiya alifbosi. Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi. <https://anticorruption.uz/uz>

Mustaqil ravishda o'rganish uchun materiallar:

1. Korrupsiyaga qarshi ma'rifat va yoshlarning korrupsiyaga qarshi faolligini oshirish masalalari bo'yicha GRACE global resursi. <https://grace.unodc.org/grace/ru/academia/module-series-on-anti-corruption.html>
2. Yevropa Kengashining "Korrupsiyaning oldini olishga kirish" onlayn kursi. <https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=5574>
3. U4 Korrupsiyaga qarshi kurashish resurs markazining "Korrupsiya asoslari" bazaviy onlayn kursi. <https://www.u4.no/courses/essentials-of-anti-corruption-i-the-basics>

3-mavzu. Kadrlar korrupsiyasi va uni bartaraf etish mexanizmlari, korrupsion jinoyatlarning oldini olish shakllari va asosiy yo'nalishlari

Kadrlar korrupsiyasining ta'rifi va turlari. Kadrlar korrupsiyasi nima? Kadrlar korrupsiyasining turlari. Kadrlar korrupsiyasining sabablari (iqtisodiy omillar, siyosiy va ijtimoiy omillar, boshqaruvning shaffofsizligi, madaniyat).

Kadrlar korrupsiyasining oqibatlari. Tahlil va monitoring mexanizmlari. Ommaviy ta'lim va ma'rifatni rivojlantirish;

Korrupsiya va korrupsion jinoyatlar ta'rifi. Korrupsion jinoyatlarning oldini olishning asosiy shakllari. Korrupsion jinoyatlarning oldini olish yo'nalishlari. Shaffoflikni oshirish. Korrupsiyaga qarshi kurashishga oid qonunchilikni buzganlik uchun javobgarlik tushunchasi (jinoiy, ma'muriy va fuqarolik-huquqiy javobgarlik tushunchasi va turlari, sudlanganlik va uning oqibatlari).

Korrupsiyaga qarshi kurashishga oid qonunchilikni buzganlik uchun javobgarlikning vujudga kelish asoslari va oqibatlari (huquqiy asos, faktik asos, jazo turlari va qo'llanilishi, yoshlikning o'tib ketishi, orzular, oila, ota-ona va farzand oldidagi majburiyatlar, oilaga va bolalar ulg'ayishiga ta'siri, jamoada, mahallada, qarindosh-urug' oldidagi obro'-e'tibor). Xalqaro antikorrupsion tashabbuslar va konvensiyalarda ishtirok etish.

Tavsiya etilgan materiallar:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. 2023-yil.
2. BMTning korrupsiyaga qarshi konvensiyasi.
https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml
3. O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi 03.01.2017-y. O'RQ-419-sonli qonuni. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/ru/docs/3088008>
4. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/ru/docs/111453>.
5. Olimlar va mutaxassislar uchun bilimlarni boshqarish vositalari. Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha modullar seriyasi 2-modul. Korrupsiya va samarali boshqaruv. BMTning Narkotiklar va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi.
<https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents/academics/Anti-Corruption Module 2 Corruption and Good Governance RU.pdf>
6. Darslik. Korrupsiyaga qarshi kurashish. Huquqni muhofaza qilish akademiyasi. 2024 (<https://proacademy.uz/uz-cyr#main section>).

Mustaqil ravishda o'rganish uchun materiallar:

1. Korrupsiyaga qarshi ma'rifat va yoshlarning korrupsiyaga qarshi faolligini oshirish masalalari bo'yicha GRACE global resursi
<https://grace.unodc.org/grace/ru/academia/module-series-on-anti-sorruption.html>
2. Yevropa Kengashining "Korrupsiyaning oldini olishga kirish" onlayn kursi
<https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=5574>
3. U4 Korrupsiyaga qarshi kurashish resurs markazining "Korrupsiya asoslari" bazaviy onlayn kursi
<https://www.u4.no/courses/essentials-of-anti-corruption-i-the-basics>

4-mavzu. O'zbekistonda korrupsiyaning turlari: favoritizm, nepotizm, kronizm va mahalliychilikni bartaraf etishda jamoatchilik nazorati, shaxsiy mas'uliyatning o'рни va korrupsiyaning bartaraf etishda xalqaro hamkorlik

Korrupsiyaning ta'rifi. Korrupsiyaning ijtimoiy hayotdagi o'рни. O'zbekistondagi korrupsiya turlari: favoritizm, nepotizm, kronizm, mahalliychilik. Jamoatchilik nazorati: jamoatchilikning korrupsiyani nazorat qilish mexanizmlari. Tashkilotlar va fuqarolarning roli. Shaxsiy mas'uliyat: shaxsiy mas'uliyat va jamiyatdagi adolat. Korrupsiyani bartaraf etish mexanizmlari, jamoatchilik nazoratini mustahkamlash;

Xalqaro hamkorlik doirasida korrupsiyani kamaytirishga qaratilgan tadbirlar va mexanizmlarini ko'rib chiqish. Boshqa davlatlar bilan O'zbekistonning korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha amaliyotlarini va muvaffaqiyatli loyihalarini tadqiq qilish. Talabalar orasida xalqaro hamkorlikning samaradorligi va korrupsiyaga qarshi kurashdagi ijobiy tajribalar bo'yicha fikr almashish. Takliflar ishlab chiqish: Xalqaro hamkorlikni yaxshilash va korrupsiyaga qarshi kurashni samarali tashkil etish uchun aniq takliflar va strategiyalar ishlab chiqish.

Tavsiya etiladigan materiallar:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. 2023-yil.
2. BMTning korrupsiyaga qarshi konvensiyasi.
https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml
3. Istanbul Harakatlar rejasi. OYECD axborot bazasi.
<https://www.oecd.org/ru/publications/c91fac8b-ru.html>.
4. O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi 03.01.2017-y. O'RQ-419-sonli qonuni. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/ru/docs/3088008>
5. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/ru/docs/111453>.
6. Olimlar va mutaxassislar uchun bilimlarni boshqarish vositalari. Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha modullar seriyasi 11-modul. Korrupsiya, tinchlik va xavfsizlik. BMTning Narkotiklar va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi.
7. <https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents/academics/Anti-Corruption Module 11 Corruption Peace and Security.PDF>
8. Darslik. Korrupsiyaga qarshi kurashish. Huquqni muhofaza qilish akademiyasi. 2024 (<https://proacademy.uz/uz-cyr#main section>).
9. Korrupsiya alifbosi. Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi.
<https://anticorruption.uz/uz>
10. O'zbekiston Respublikasining Qonuni «Manfaatlar to'qnashuvi» to'g'risida. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 05.06.2024-yildagi O'RQ-931-

son. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 05.06.2024-y., 03/24/931/0402-son). <https://lex.uz/ru/docs/6952745>

11. "O'zbekiston korrupsiyaga qarshi kurash daydjest" axborot-tahliliy jurnali. Korrupsiyaga qarshi kurash Agentligi. Korrupsiyaga qarshi kurash sohasidagi xalqaro hamkorlikning asosiy yo'nalishlari va kelajak rejalari. Tom 2 № 1 (2022).

<https://uacd.uz/index.php/journal/article/view/59>

12. OECD (2024), Korrupsiyaga qarshi kurash va halollik prognozi 2024, OECD nashriyoti, Parij, <https://doi.org/10.1787/968587cd-en>

13. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Korrupsiyaga qarshi Konvensiya: Namunaviy Akademik Kurs
[https://www.unodc.org/documents/corruption/Education/ACAD/UNCACModeI/UNCAC Academic Course English.pdf](https://www.unodc.org/documents/corruption/Education/ACAD/UNCACModeI/UNCAC%20Academic%20Course%20English.pdf)

14. [https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents/academics/Integrity and Ethics Module 3 Ethics and Society.pdf](https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents/academics/Integrity%20and%20Ethics%20Module%203%20Ethics%20and%20Society.pdf)

Mustaqil ravishda o'rganish uchun materiallar:

1. Korrupsiyaga qarshi ma'rifat va yoshlarning korrupsiyaga qarshi faolligini oshirish masalalari bo'yicha GRACE global resursi

<https://grace.unodc.org/grace/ru/academia/module-series-on-anti-sorruption.html>

2. Yevropa Kengashining "Korrupsiyaning oldini olishga kirish" onlayn kursi

<https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=5574>

3. U4 Korrupsiyaga qarshi kurashish resurs markazining "Korrupsiya asoslari" bazaviy onlayn kursi

<https://www.u4.no/courses/essentials-of-anti-corruption-i-the-basics>

4. Xalqaro korrupsiyaga qarshi Akademiya (IACA) "Davlat sektorida manfaatlar to'qnashuvini tartibga solish" onlayn kursi. <https://iaca-online-training.thinkific.com/courses/conflicts-of-interest-in-the-public-sector-rus>

5-mavzu. O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashda OAVning o'rni va axloqiy ahamiyati

Korrupsiyaning oldini olishda davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi sheriklikning xalqaro va milliy tamoyillari va standartlarining ahamiyatini anglash;

Korrupsiyaning oldini olishda davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi konstruktiv hamkorlik texnologiyalarini bilish va qo'llash;

Korrupsiyaning oldini olishda davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi hamkorlikni amalga oshirishda kasbiy etika qoidalariga rioya qilish.

Tavsiya etilgan materiallar:

1. Istanbul Harakatlar rejasi. OYECD axborot bazasi.

<https://www.oecd.org/ru/publications/c91fac8b-ru.html>

2. Darslik. Korrupsiyaga qarshi kurashish. Huquqni muhofaza qilish akademiyasi. 2024 ([https://proacademy.uz/uz-cyr#main section](https://proacademy.uz/uz-cyr#main%20section)).

1. Korrupsiya alifbosi. Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi. <https://anticorruption.uz/uz>

2. "O'zbekiston korrupsiyaga qarshi kurash daydjest" axborot-tahliliy jurnali. Korrupsiyaga qarshi kurash Agentligi. Korrupsiyaga qarshi kurash sohasidagi xalqaro hamkorlikning asosiy yo'nalishlari va kelajak rejalari. Tom 2 № 1 (2022).

<https://uacd.uz/index.php/journal/article/view/59>

3. OYECD (2024), Korrupsiyaga qarshi kurash va halollik prognozi 2024, OYECD nashriyoti, Parij, <https://doi.org/10.1787/968587cd-en>

4. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Korrupsiyaga qarshi Konvensiya: Namunaviy Akademik Kurs

[https://www.unodc.org/documents/corruption/Education/ACAD/UNCA_CModelCourse/UNCAC Academic Course English.pdf](https://www.unodc.org/documents/corruption/Education/ACAD/UNCA_CModelCourse/UNCAC_Academic_Course_English.pdf)

Mustaqil ravishda o'rganish uchun materiallar:

1. Korrupsiyaga qarshi ma'rifat va yoshlarning korrupsiyaga qarshi faolligini oshirish masalalari bo'yicha GRACE global resursi <https://grace.unodc.org/grace/ru/academia/module-series-on-anti-sorruption.html>

2. Yevropa Kengashining "Korrupsiyaning oldini olishga kirish" onlayn kursi <https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=5574>

3. U4 Korrupsiyaga qarshi kurashish resurs markazining "Korrupsiya asoslari" bazaviy onlayn kursi <https://www.u4.no/courses/essentials-of-anti-corruption-i-the-basics>

GLOSSARIY

Axloq – aslida arabcha soʻz boʻlib, xulq-atvor, yurish-turish, tarbiya degan maʼnolarni anglatadi. “Odob”, “xulq-atvor” maʼnolarida ham ishlatiladi. Hozirgi vaqtda bu tushuncha jamiyatning axloqiy hayotida yuz beradigan barcha jarayonlarning majmuini aks ettiradi. Axloq tushunchasini ikki xil maʼnoda koʻrish mumkin: axloq umumiy tushuncha sifatida etikaning tadqiqot obyektini anglatrsa, yakka tushuncha sifatida inson feʼl-atvori va xatti-harakatining oʻziga xos koʻrinishini anglatadi.

Kasb odobnomasi – oliy taʼlim muassasalari rahbar va pedagog kadrlari hamda ishchi xodimlarining xizmat davomida va xizmatdan tashqari vaqtda yurish-turish qoidalarini belgilaydigan asosiy talablar majmuidir.

Korrupsiya – shaxsning oʻz mansab yoki xizmat mavqeidan shaxsiy manfaatlarini yoxud oʻzga shaxslarning manfaatlarini koʻzlab moddiy yoki nomoddiy naf olish maqsadida qonunga xilof ravishda foydalanishi, xuddi shuningdek bunday nafni qonunga xilof ravishda taqdim etish.

Korrupsiyaga oid huquqbuzarlik – korrupsiya alomatlariga ega boʻlgan, sodir etilganligi uchun qonun hujjatlarida javobgarlik nazarda tutilgan qilmish.

Manfaatlar toʻqnashuvi – shaxsning shaxsiy (bevosita yoki bilvosita) manfaatdorligi uning oʻz lavozim yoki xizmat majburiyatlarini lozim darajada bajarishiga taʼsir koʻrsatayotgan yoxud taʼsir koʻrsatishi mumkin boʻlgan hamda shaxsiy manfaatdorlik bilan fuqarolarning, tashkilotlarning, jamiyatning yoki davlatning huquqlari, qonuniy manfaatlari oʻrtasida qarama-qarshilik yuzaga kelayotgan (mavjud manfaatlar toʻqnashuvi) yoki yuzaga kelishi mumkin boʻlgan (ehtimoliy manfaatlar toʻqnashuvi) vaziyat.

Etika – qadimiy yunoncha “etos” (etos) soʻzidan kelib chiqqan boʻlib, uy, birgalikdagi yashash makoni, insonlarning turar joyi maʼnolarini anglatadi. Keyinchalik bu soʻzning maʼnosi odob, axloq yaʼni inson muomalasi doirasi va xarakteri oʻrtasidagi aloqalarni, insoniyat sifatining muhim belgilari, fazilatlari maʼnosini bildira boshlagan.

Deontologiya – davlat xizmatchilarining asosiy majburiyatlari, ularga quyiladigan cheklov va taʼqiqlar majmui toʻgʻrisidagi taʼlimot. 1834-yilda Ingliz huquqshunosi va faylasuf Ierimiya Bentam (1748-1832-y.) “Deontologiya, odob toʻgʻrisidagi taʼlimot” degan asarida ilk bor davlat xizmatchilarining asosiy majburiyatlari, ularga quyiladigan cheklov va taʼqiqlar majmui yaratadi. Keyinchalik uning taʼlimoti asosida deyarli barcha Yevropa davlatlarida sohaviy deontologiya kodekslari qabul qilinadi.

Kasb etikasi normalariga quyidagilar kiradi: insonparvarlik, xushmuomalalik, hushfelliilik va odoblilik, oddiylik va kamtarlik, halollik va rostgoʻylik, insoflilik, sobitqadamlik, ochiq koʻngillik, saxiylik va muruvvatlilik, oʻzaro hurmat, doʻstona munosabat, samimiylik, sipolik, kattalarni hurmat qilish va boshqalar.

Odob (arab. – adab soʻzining koʻpligi) – jamiyatda eʼtirof etilgan xulq normasi. Shaxs maʼnaviy hayotining tashqi jihatini ifodalaydi va oʻzgaralar bilan

munosabat (oila, mehnat jamoasi, turli marosimlar)da namoyon bo'ladi. Odob negizida axloqning ba'zi tamoyil va me'yorlari, shuningdek, maqsadga muvofiqlik va go'zallik (estetika) talablari yotadi.

Kronizm - lavozimlarni tanish-bilishchilik asosida tarqatish qarindosh-urug'chilikka nisbatan kengroq ma'noga ega bo'lib, u berilgan lavozimga mos yoki mos emasligidan qat'i nazar uni do'stlariga berish afzal ko'rilgan vaziyatlarni qamrab oladi. Bu hol ko'pincha ishga tayinlash jarayonida, shuningdek ba'zan keng vakolatlar ishga solingan har qanday vaziyatda ham vujudga kelishi mumkin.

Kliyentelizm (ingl. clientelism, lot. Clientēla — mijoz) - yuqori lavozimdagi mansabdor shaxs va unga xayrixox bo'lgan shaxslar (mansabdor shaxslar, tadbirkorlar, siyosiy guruhlar) o'rtasidagi normasmiy munosabatlar ko'rinishi. Rahnamo (patron) va xayrixox, mijoz (kliyent) o'rtasidagi munosabatlar natijasida rahnamo shaxs mijozlari ma'lum bir iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy maqsadlarga erishsa, rahnamo o'zining mavqeini kengaytiradi.

Norma - lotincha so'z bo'lib, o'zbek tilida rasmiylashtirilgan qonun-qoida, hamma uchun majburiy deb hisoblangan tartib-qoida yoki biror narsaning, ishning aniq belgilangan o'lchami, me'yori degan ma'nolarni anglatadi.

Odoblilik - yaxshi tarbiya ko'rganlikning namoyon bo'lishi, xatti harakatlarda, so'zlashuvda me'yorni, chegarani, muvofiqlik va nomuvofiqlikni bilishdir.

Odoblilikning asosiy belgisi - o'zini tuta bilish, hukm chiqarishda shoshilmaslik, o'zgalar fikrini tinglay bilish, shirinso'zlik hisoblanadi.

Xalollik har bir insoning o'z kuchi bilan mehnat qilishi, shuning evaziga topgan mol-mulki, obro'si, jamiyatda tutgan o'rni, xulqining to'g'riligi, so'zida qat'iylik va sadoqatining majmuasidir.

Rostgo'ylik - halollikning bir ko'rinishi bo'lib, haqiqatni gapirish, o'zining ham, o'zgalarning ham qadr-qimmatini to'g'ri baholash, yaxshini yaxshi, yomonni yomon deb ochiqchasiga aytishdir. Rostgo'ylik vijdon tushunchasi bilan bog'liq, insonning o'zgaga munosabati o'ziga munosabatidek sof bo'lishini talab etuvchi me'yorlardir.

Illat - so'zi kasallik, xastalik, jismoniy va ruhiy kamchilik, nuqson degan ma'noni anglatadi. Shunga ko'ra umuminsoniy axloqqa zid illatlar deb umuminsoniy odob-axloq prinsiplari va normalari doirasiga sig'maydigan, unga xilof ravishda sodir etiladigan yaramas xatti-harakatlarga aytiladi. Bunday axloqsizlarga — g'azab, jaholat, adovat, g'iybat, haqorat, hasad, nifoq, zulm, yolg'onchilik, maxtanchoqlik, dangasalik, ichkilikbozlik, manfaatparastlik, shuhratparastlik, ayyorlik, xushomadgo'ylik, ikkiyuzlamachilik, ezmalik, jizzakilik kabilar kiradi.

Urug'-aymoqchilik - feodal jamiyatlarga xos qon-qarindoshlik aloqalari bilan bog'langan odamlarning birligidir. Bugungi dunyoda haqiqiy ma'nodagi urug'-aymoqqa bo'lingan jamiyatni topish mushkul bo'lsa kerak. Lekin ba'zan u shakli o'zgargan, "yangilangan" holda mavjud bo'ladi. Ko'pgina mamlakatlarda qondoshlik rishtalari hozir unchalik kuchli emas. Biroq ular o'rniga boshqa

mushtaraklik, boshqa birlikning rishtalari, jumladan, yurtdoshlik, hududiy yaqinlik rishtalari vujudga keldi.

Qarindosh-urug'chilik – hududiy yoki etnik prinsiplar asosida davlat tuzilmalarida yoki boshqa tuzilmalarda tor guruhchilik manfaatlari bilan ish ko'radigan, aynan shu manfaatlarni birinchi o'ringa qo'yadigan uyushmalar (ko'pincha norasmiy uyushmalar). Qarindosh-urug'chilik umumiy ishga, umumdavlat, umumxalq manfaatlariga zarar keltirgan holda shakllanib, o'z maqsadlariga erishish uchun a'zolarini mavjud davlat, hokimiyat va boshqa pog'onalarda yuqori ko'tarishga harakat qilar ekan, bu hol xavfli bo'lib qoladi.